

ILK YOSHDAGI BOLALAR TARBIYASIDA MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA MA'NAVIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH METODLARI

Oriental universiteti “Maktabgacha ta’lim”
yo‘nalishi 4-bosqich talabasi
Rejapova Nozimaxon Akramjon qizi

Annotatsiya: Ilk yoshdagi bolalarda ma’naviy kompetensiyalarni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari yoritilgan. Ayniqsa, milliy qadriyatlar, urf-odatlar, an’analar va xalq og‘zaki ijodi vositasida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning samarali metodlari keng tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida milliy tarbiya elementlarini ta’lim jarayoniga integratsiya qilish masalalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Ilk yoshdagi bolalar, ma’naviy kompetensiya, milliy qadriyatlar, axloqiy tarbiya, pedagogik metodlar, milliy tarbiya, ijtimoiy rivojlanish, urf-odatlar.

Аннотация: В данной статье освещаются теоретические и практические основы развития духовных компетенций у детей раннего возраста. Особое внимание уделено эффективным методам формирования нравственных качеств у детей на основе национальных ценностей, обычаев, традиций и устного народного творчества. Также рассматриваются вопросы интеграции элементов национального воспитания в образовательный процесс на основе современных педагогических подходов.

Ключевые слова: дети раннего возраста, духовная компетенция, национальные ценности, нравственное воспитание, педагогические методы, национальное воспитание, социальное развитие, традиции.

Annotation: This article explores the theoretical and practical foundations of developing spiritual competencies in early childhood. Particular attention is given to effective methods of fostering moral qualities in children through national values, customs, traditions, and folklore. The paper also examines the integration of elements of national upbringing into the educational process based on modern pedagogical approaches.

Keywords: early childhood, spiritual competence, national values, moral education, pedagogical methods, national upbringing, social development, traditions

Ilk yoshdagi bolalar tarbiyasi inson hayotidagi eng muhim va mas’uliyatli bosqichlardan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda shaxsning asosiy ma’naviy-axloqiy fazilatlarini, qadriyatlar tizimi va ijtimoiy xulq-atvor ko‘nikmalari shakllana boshlaydi. Shu sababli maktabgacha ta’lim tizimida bolalarni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash, ularning ma’naviy kompetensiyalarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri

hisoblanadi. Bu jarayonda milliy qadriyatlarga asoslangan tarbiya alohida ahamiyat kasb etadi, chunki milliy qadriyatlar xalqning ko‘p asrlik tajribasi, madaniy merosi va hayotiy donishmandligini o‘zida mujassam etadi.

Milliy qadriyatlar bolalarning nafaqat axloqiy, balki ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga ham kuchli ta’sir ko‘rsatadi. Ular orqali bolalar o‘z xalqining madaniyati, urf-odatlarini, an’analarini bilan tanishadi va ularga hurmat ruhida tarbiyalanadi. Ayniqsa, ilk yoshdan boshlab milliy qadriyatlarni ongli ravishda singdirish bolalarda vatanparvarlik, mehr-oqibat, kattalarga hurmat, kichiklarga g‘amxo‘rlik kabi insoniy fazilatlarni shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Ma’naviy kompetensiyalar shaxsning jamiyatda o‘z o‘rnini topishi, ijtimoiy munosabatlarni to‘g‘ri yo‘lga qo‘yishi va axloqiy qarorlar qabul qilishi uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalar majmuasidir. Ilk yoshdagi bolalarda bu kompetensiyalar sodda ko‘rinishda namoyon bo‘ladi, ya’ni ular yaxshilik va yomonlikni ajrata olish, o‘z xatti-harakatlarini boshqarish, boshqalarga nisbatan hurmat va mehr ko‘rsatish kabi sifatlarda aks etadi. Shu bois tarbiyachi va ota-onalarning asosiy vazifasi bolalarda ana shu kompetensiyalarni shakllantirish va rivojlantirishdan iboratdir.

Bugungi kunda maktabgacha ta’lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalar keng joriy etilayotgan bo‘lsa-da, milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish o‘z ahamiyatini yo‘qotmaydi. Aksincha, zamonaviy yondashuvlar bilan milliy tarbiya elementlarini uyg‘unlashtirish ta’lim samaradorligini yanada oshiradi. Bu jarayonda xalq og‘zaki ijodi, milliy o‘yinlar, urf-odatlar, marosimlar va an’analar muhim pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi.

Xalq og‘zaki ijodi bolalarda ma’naviy-axloqiy tarbiyani shakllantirishda eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Ertaklar, rivoyatlar, maqollar va topishmoqlar orqali bolalarda yaxshilik, halollik, rostgo‘ylik, sabr-toqat kabi fazilatlar shakllanadi. Masalan, ertak qahramonlari orqali bolalar yaxshilik va yomonlik o‘rtasidagi farqni anglay boshlaydi, ijobiy qahramonlarga taqlid qiladi va salbiy xatti-harakatlardan saqlanishni o‘rganadi. Bu esa ularning ma’naviy dunyosini boyitadi va axloqiy qarashlarini shakllantiradi.

Milliy o‘yinlar ham bolalarning ma’naviy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. O‘yin jarayonida bolalar jamoada ishlash, qoidalarga rioya qilish, o‘zaro hurmat va hamkorlik kabi ko‘nikmalarni egallaydi. Shu bilan birga, o‘yinlar bolalarning emotsional holatini yaxshilaydi, ularda ijobiy kayfiyatni shakllantiradi va ijtimoiy moslashuvni osonlashtiradi. Ayniqsa, an’anaviy o‘yinlar bolalarga milliy ruhni singdirishda muhim vosita hisoblanadi.

An’ana va marosimlar orqali tarbiya berish ham bolalarda ma’naviy kompetensiyalarni rivojlantirishda samarali hisoblanadi. Turli bayramlar, milliy marosimlar bolalarda jamoaviylik, birdamlik va hurmat tuyg‘ularini shakllantiradi. Bunday tadbirlarda bolalar faol ishtirok etishi orqali o‘z milliy madaniyatini chuqurroq anglaydi va unga nisbatan ijobiy munosabat shakllantiradi.

Bolalarda ma’naviy kompetensiyalarni rivojlantirishda kattalarning shaxsiy namunasi alohida ahamiyatga ega. Tarbiyachi va ota-onalarning xulq-atvori, muomala madaniyati, axloqiy qarashlari bolalar uchun eng muhim namuna hisoblanadi. Shu bois

kattalar o‘z xatti-harakatlariga e‘tiborli bo‘lishi, bolalar oldida ijobiy namunani namoyon etishi zarur.

Shuningdek, bolalar bilan olib boriladigan suhbatlar, muhokamalar ham ularning ma‘naviy rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Oddiy hayotiy vaziyatlar asosida tashkil etilgan suhbatlar bolalarda mustaqil fikrlash, voqealarga baho berish va to‘g‘ri xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Bu esa ularning ma‘naviy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida milliy qadriyatlarni ta‘lim jarayoniga integratsiya qilish ham dolzarb masalalardan biridir. Masalan, rasm chizish, musiqa, sahnalashtirish, rolli o‘yinlar orqali milliy qadriyatlarni bolalarga yetkazish samarali natija beradi. Bu usullar bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi va o‘rganilayotgan materialni yanada qiziqarli va tushunarli qiladi.

Ilk yoshdagi bolalarda ma‘naviy kompetensiyalarni rivojlantirish jarayonida oila va ta‘lim tashkiloti hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar va tarbiyachilar o‘rtasidagi hamkorlik bolalarga berilayotgan tarbiyaning izchilligini ta‘minlaydi. Shu bois ota-onalarni pedagogik jarayonga jalb etish, ularni milliy tarbiya masalalarida xabardor qilish muhim vazifalardan biridir.

Xulosa qilib aytganda, ilk yoshdagi bolalarda ma‘naviy kompetensiyalarni rivojlantirishda milliy qadriyatlar muhim tarbiyaviy asos bo‘lib xizmat qiladi. Ularni ta‘lim-tarbiya jarayoniga samarali joriy etish orqali bolalarda barkamol shaxs sifatlarini shakllantirish mumkin. Shu bois maktabgacha ta‘lim tizimida milliy qadriyatlarga asoslangan pedagogik metodlardan keng foydalanish, ularni zamonaviy yondashuvlar bilan uyg‘unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta‘lim vazirligi. **“Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi.** – Toshkent, 2022.
2. Raximov B.X. **Maktabgacha pedagogika.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
3. Xoliqov A. **Pedagogika nazariyasi va tarixi.** – Toshkent, 2020.
4. Qurbonova M. **Maktabgacha ta‘limda innovatsion texnologiyalar.** – Toshkent, 2023.
5. Ismoilova Z. **Bolalarda ma‘naviy-axloqiy tarbiya asoslari.** – Toshkent, 2021.
6. Abduqodirov A. **Ta‘limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar.** – Toshkent, 2022.
7. Yusupova D. **Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi.** – Toshkent, 2023.
8. Nurmatova Sh. **Milliy tarbiya asoslari.** – Toshkent, 2024.
9. Karimova N. **Oila va maktabgacha ta‘lim hamkorligi.** – Toshkent, 2022.
10. Saidova G. **Bolalar tarbiyasida xalq og‘zaki ijodidan foydalanish.** – Toshkent, 2023.